

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	ІМПЕРСЬКА ПОЛІТИКА росії У XVIII – НА ПОЧАТКУ XXI ст.
Викладач	Бондаренко Олександр Володимирович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний тел.	+38(066) 649-24-51
E-mail:	o.v.bondarenko.un@gmail.com
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 2. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua ; у режимі відеоконференцій Zoom, через електронну пошту, Viber за домовленістю.
Пререквізити	Для вивчення курсу здобувачі потребують базових знань з всесвітньої історії та історії України й дисциплін, достатніх для сприйняття категоріального апарату, розуміння методів критики джерел

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Імперська політика росії у XVIII – на початку XXI ст.» є формування у здобувачів вищої освіти необхідного обсягу цілісних, системних знань щодо головних етапів та подій в процесі формування імперської політики росії стосовно українського народу, використовуючи найновіші здобутки історіографії, сформувати у студентів-істориків знання про сутність російських імперських устремлінь. Формування розвинутої особистості із глибокими національно-патріотичними орієнтирами, усвідомлення причетності до розвитку та захисту української державності.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є: засвоїти основний масив історичних фактів щодо імперської політики росії; застосовувати критичний підхід для аналізу складних суспільних та воєнних процесів; опанувати навички наукового пізнання сучасної української дійсності; виробити в студентів навички самостійних оцінок і власних суджень щодо розглянутих історичних проблем. Одним з головних завдань курсу є формування в молодого покоління суспільної свідомості, культури, моралі, самостійного творчого мислення, вироблення національно-патріотичних цінностей.

2. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні знати:

- термінологію та періодизацію імперської політики росії щодо України;
- особливості історичного, економічного, політичного та культурного процесів, подій та явищ російської імперської політики щодо українського народу;
- взаємозв'язок і особливості історії росії та України;
- сучасні версії й трактування найважливіших проблем історії імперських ідей росії стосовно України;
- особливості історичного розвитку російської імперії з XVIII – до початку XXI ст.

уміти:

- чітко і логічно відтворювати базові історичні знання з історії імперських ідей росії, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування цілісної історичної картини;
- брати участь у дискусіях з питань імперської політики росії, формулювати та відстоювати власну позицію з обговорюваних проблем;
- володіти категоріально-понятійним апаратом;
- об'єктивно аналізувати праці вітчизняних і зарубіжних вчених із проблемних питань історії російських імперських наративів;
- самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в російській імперії щодо України;
- вести пошукову роботу, а також здійснювати наукові дослідження щодо імперської політики росії;

набути соціальних навичок (soft skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал;
- взаємодіяти в соціокультурному середовищі.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотериторіальному національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу в ЦНТУ; Положення про організацію вивчення вибіркового навчального дисциплін та формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Російський імперіалізм за часів російської імперії.

Тема 1. Предмет, мета і завдання курсу.

Тема 2. Зародження імперської ідеї за часів Московського князівства й московського царства.

Тема 3. Становлення російської імперії. Державна ідеологія та імперська політика в Росії за часів Петра I та Катерини II.

Тема 4. Російський імперіалізм за часів російської імперії. Розширення територіальних володінь росії як результат реалізації імперської політики (XVIII – XIX ст.).

Тема 5. Протидія народів Європи та Азії колоніальному загарбанню з боку російської імперії.

Змістовий модуль 2. Російський імперіалізм за часів СРСР та російської федерації.

Тема 6. Російський імперіалізм за часів СРСР. СРСР як спадкоємець імперської політики.

Тема 7. Сучасний російський імперіалізм та демократія. Агресивна політика російської федерації. Релігійний аспект в зовнішній політиці російської держави.

Тема 8. російсько-українська війна 2014–2024 рр. російське повномасштабне військове вторгнення в Україну 2022 р.

Тема 9. російсько-українська війна в системі міжнародних взаємин України із світом.

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною системою, у тому числі: перший рубіжний контроль – 50 балів, другий рубіжний контроль – 50 балів.

Семестровий залік полягає в оцінці рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу на лекційних, практичних, семінарських або лабораторних заняттях і виконання індивідуальних завдань за стобальною та дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС результатів навчання.

6. Рекомендована література

Основна

1. Галіченко М. Втілення ідеології «Москва – Третій Рим» у концепції «Русский мир»... *Scriptorium nostrum*. 2017. № 1 (7). С. 233–259. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/795704>
2. Гула Р., Передерій І. Російський фашизм: ідеологічні основи, історія становлення та сучасні модифікації. *Український історичний журнал*. 2017. № 2. С. 160–182. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2017_2_12
3. Дебенко В. З. Зародження імперської ідеї в Московській державі в кінці XV – XVI ст. Івано-Франківськ: Плай, 2002. 153 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Debenko_Vasyl/Zarodzhennia_imperskoj_idei_v_Moskovskii_derzhavi_v_kintsi_XV-XVI_st/
4. Дейвіс Норман. Європа: історія. К., 2008. 1464 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/
5. Збагнути росію. Свідчення очевидців: від Геродота до Кюстіна / Упор. О. Палій. К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2022. 400 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Zbirka/Zbahnuty_Rosiiu_Svidchennia_ocheydytsiv_vid_Herodota_do_Kiustina/
6. Здіорук С., Яблонський В. Проект «Русского мира» як механізм імперської агресії Росії проти України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. Київ, 2014. № 6 (74), С. 258-268. https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/zdiorak_proekt.pdf
7. Каппелер А. Росія як поліетнічна імперія: Виникнення. Історія. Розпад. Львів: УКУ, 2005. 360 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Kappeler_Andreas/Rosiiia_iak_poliethnichna_imperiiia.pdf
8. Кінан Едвард. Російські історичні міфи / Перекл. В. Шовкун; Наук. ред. Н. Яковенко. К.: Критика, 2001. 283 с. <http://litopys.org.ua/keenan/keen.htm>
9. Козловець М. «Русский мир» як ідеологема сучасної російської ідентичності : український контекст. «Русский мир» Кирила не для України. Зб. наук. статей. 2014. С. 124–133.

http://eprints.zu.edu.ua/35635/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C_1.pdf

10. Кюстин Астольф де. Правда про Росію. К., 2009. <https://diasporiana.org.ua/politologiya/161-kyustin-de-a-pravda-pro-rosiyu/>
11. Моїсєєнко Л.М. Відображення міфу «Москва – Третій Рим» в політиці росії: історіографія проблеми. Гуманітарний вісник ЧДТУ. Серія: Історичні науки. 2020. Вип. 16. С. 165–176. <https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/1569/1/19.pdf>
12. Павленко П. «Русский мир» як ідеологія російського неоімперіалізму: українські реалії. *Волинський благовісник*. 2015. № 3. С. 281–286. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/volblag_2015_3_24.
13. Російська імперська державність: сучасні міжнародні виміри: аналітичний альманах. Частина I / за заг. ред. д.і.н., проф., члена-кореспондента НАН України Кудряченка А.І.; ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». Київ: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2023. 332 с.
14. Російський імперіалізм / Пер. з англ. Тараса Цимбала. К.: Вид. дім «Кисво-Могилянська академія», 2010. 395 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Hunchak_Taras/Rosiiskyi_imperializm/
15. Снайдер, Т. Українська історія, російська політика, європейське майбутнє. К.: Дух і Літера, 2014. 232 с.
16. Турченко Ф., Турченко Г. Проект «Новоросія» і новітня російсько-українська війна. Київ: Інститут історії України, 2015. 166 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Turchenko_Fedir/Projekt_Novorosiia_i_novitnia_rosiisko-ukrainska_viina/.
17. Україна і Росія в історичній ретроспективі: нариси в 3-х томах / Інститут історії України НАН України; Верстюк В. Ф., Горобець В. М., Толочко О. П. Київ: Наук. думка, 2004. Т. 1. Українські проекти в Російській імперії. 504 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Verstiuk_Vladyslav/Ukraina_i_Rosiia_v_istorychnii_retrospektyv_i_Tom_1_Ukrainski_proekty_v_Rosiiskii_imperii/

Додаткова

1. Галушко К. Русь – Малоросія – Україна: назва і територія. К., 2017. 32 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Halushko_Kyrylo/Rus_Malorosii_Ukraina_nazva_i_terytorii/
2. Євсєєва Т. М. Російська православна церква в Україні 1917–1921 рр.: Конфлікт національних ідентичностей у православному полі. К.: 362 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Yevsieieva_Tetiana/Rosiiska_pravoslavna_tserkva_v_Ukraini_19171921_rr_Konflikt_natsionalnykh_identychnostei_u_pravoslav/
3. Кульчицький С., Якубова Л. Донеччина і Луганщина у XVII–XXI ст.: історичні фактори й політичні технології формування особливого та загального у регіональному просторі. Київ: Ін-т історії України, 2015. 813 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Stanislav_Kulchytskyi/Donechchyna_i_Luhanschyna_u_KhVIIKhKhI_st_istorychni_faktyry_i_politychni_tekhnolohii_formuvannia_os/
4. Рубльов О. С. Вивільняючись із магнетичного поля імперщини: обговорення в Інституті історії АН УССР праці М.Брайчевського «Приєднання чи возз'єднання?» (4 липня 1974 р.). *Укр. іст. журн.* 2016. № 5. С. 37-79. file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80/Downloads/UII_2016_5_4.pdf
5. Сарбей В. Г. «Українське питання» в Російській імперії очима дослідників початку і кінця ХХ століття. *Укр. іст. журн.* 1996. №2. С. 35-46.
6. Смолій В., Якубова Л. Історичний контекст формування проекту російський мир та практика його реалізації в Криму й на Донбасі: Аналітична записка / НАН України, Інститут історії України. Київ: Ін-т історії України, 2018. 144 с. file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80/Downloads/UII_2018_144.pdf

[B4%D1%80/Downloads/0013907.pdf](#)

7. Удод О. А. Українсько-російські взаємини: історіографічні міркування й роздуми. *Укр. іст. журн.* 2005. №. 2. С. 167-177. <http://history.org.ua/JournALL/journal/2005/2/12.pdf>
8. Якубова Л. «Русский мир» в Україні: на краю прірви. Київ: ТОВ «Видавництво «КЛІО», 2018. 384 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
2. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> – каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України
3. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html> – каталог національних бібліотек країн світу
4. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> – каталог електронних бібліотек України
5. <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30> – енциклопедії та словники
6. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/> – електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Протокол №1 від «29» серпня 2024 р